

ВІДГУК

офіційного опонента

Євдокимова Віктора Валерійовича

**на дисертаційну роботу Куцика Петра Олексійовича
на тему “Інтегровані системи обліку і звітності в корпоративному
управлінні: теорія, методологія, організація”, подану на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 –
бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність теми дослідження.

Глобалізація світової економіки та тотальна інформатизація діяльності підприємств в останні десятиліття поставила перед вченими в сфері бухгалтерського обліку значну кількість питань, які потребують вирішення. Застосування сучасних засобів збору, обробки, перетворення та візуалізації облікової інформації в практичній діяльності підприємств значно випереджає існуючі теоретичні напрацювання, що зумовлює необхідність проведення глибоких досліджень в даній сфері, особливо щодо функціонування корпоративних структур, які мають як достатні фінансові можливості для впровадження таких інноваційних інструментів, так і необхідний досвід здійснення реінжинірингу власних бізнес-процесів.

Для підвищення ефективності процесу функціонування систем обліку і звітності в корпоративних структурах необхідною є розробка теоретико-методологічних засад здійснення інтеграції розрізнених інформаційних систем на тлі міжнародної стандартизації облікової практики та появи інноваційних технологічних інструментів, які змінюють процес формування та надання бухгалтерської звітності. При цьому також потребують врахування наступні фактори, які визначають особливості розвитку облікової системи в умовах сьогодення: формування нової парадигми бухгалтерської звітності, яка передбачає необхідність розкриття корпоративними

Вк. № 18 від 19.06.2020р.
Вчений секретар Зоріна О.А.

В. Зоріна

структурами інформації фінансового та нефінансового характеру як про минулі результати, так і про майбутні ризики та перспективи діяльності; необхідність спрямування розвитку облікової системи на забезпечення досягнення цілей сталого розвитку шляхом розкриття інформації соціального та екологічного спрямування про діяльність корпоративних структур.

Зазначене підкреслює актуальність дисертаційної роботи Куцика Петра Олексійовича, її наукову значимість і практичну скерованість на створення дієвої інформаційної підтримки корпоративного управління на основі удосконалення теоретико-методологічних та організаційних аспектів функціонування інтегрованих систем обліку і звітності.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Національної академії статистики, обліку та аудиту і Львівського торговельно-економічного університету відповідно до державної програми досліджень за наступними темами:

– “Обліково-аналітичне забезпечення та контроль діяльності підприємств” (номер державної реєстрації 0118U005283);

– “Моделювання національної системи обліку і контролю в умовах використання міжнародних стандартів фінансової звітності” (державний реєстраційний номер 0111U010544);

– “Інтегровані системи обліку в корпоративному управлінні: концепції, методологія, організація” (державний реєстраційний номер 01111U010539);

– “Удосконалення методології та організації обліку, аналізу і контролю в системі управління підприємств основних галузей економіки” (державний реєстраційний номер 0111U010540).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Отримані результати дослідження, наукові положення, сформульовані висновки і рекомендації є обґрунтованими, базуються на використанні широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів наукового

пізнання та візуалізації наукових результатів. Комплексне використання сучасних методів наукових досліджень дозволило автору досягти поставленої мети, завдань дослідження, важливих для теорії і практики обліково-аналітичного забезпечення корпоративного управління. Наукові результати підтвержені їх апробацією і практичним впровадженням у діяльність регулюючих інституцій в сфері обліку, підприємств корпоративного типу, професійні бухгалтерські організації та у навчальний процес Національної академії статистики, обліку та аудиту та Львівського торговельно-економічного університету.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів із питань теорії, методології та організації бухгалтерського обліку, функціонування обліково-аналітичних інформаційних систем, законодавчі та нормативні акти України, статистичні джерела, довідкові та інформаційні видання, матеріали періодичних видань та наукових конференцій, Інтернет-ресурси, публічна звітність корпоративних підприємств.

Основний зміст дисертаційної роботи структурований за розділами та підрозділами. Автором чітко окреслені й логічно сформульовані мета і завдання дослідження. Наведені в роботі матеріали подаються в логічній послідовності, характеризують наукову ґрунтовність і глибину досліджуваної проблеми. Результати дослідження отримані автором особисто.

Дисертаційна робота Куцика П.О. є оригінальним науковим напрацюванням, виконаним на належному теоретичному, методичному, організаційному і прикладному рівні, водночас є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертаційній роботі, підтверджено апробацією на 44 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікаціями у фахових виданнях України та виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз.

Таким чином, можна зробити висновок, що результати дослідження, розробки й рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є обґрунтованими і достовірними.

Найбільш вагомими результатами, які мають елементи наукової новизни, є:

- Аналіз особливостей трансформації бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та становлення інформаційного суспільства (с. 45-62);
- Ідентифікація переваг та недоліків чинної системи обліку (с. 63-82);
- Ідентифікація напрямів реформування та гармонізації бухгалтерського обліку і фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів (с. 83-86);
- Розробка концептуальної моделі розширеної інформаційної системи обліку (с. 125-127);
- Обґрунтування ролі VI-інструментів в удосконаленні ERP-систем підприємства (с. 145-146) та забезпеченні сталого розвитку (с. 156);
- Аналіз парадигмального генезису бухгалтерської звітності (с. 184-186);
- Інтегрування показників фінансової та управлінської звітності у канву бізнес-моделі (с. 222-224);
- Концептуальна модель формування і подання прогностичної фінансової звітності (с. 260-262);
- Розробка структури та рівнів уніфікованої корпоративної системи обліку і звітності (с. 382-385).

4. Практичне значення результатів дослідження.

Розроблені у дисертації рекомендації та пропозиції, подані як результат удосконалення процесів уніфікації корпоративних систем обліку на основі бізнес-аналітики, дозволяють підвищити ефективність формування системи корпоративної звітності (управлінської, нефінансової, інтегрованої тощо) та в цілому забезпечують підвищення якості корпоративного управління на підприємствах.

Позитивною рисою дисертації є те, що її теоретичні, організаційні і методичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій, які отримали впровадження в діяльність наступних установ та підприємств: Міністерства фінансів України (довідка № 31-21000-14-17/37712 від 30.12.2016 р.); Всеукраїнської центральної спілки споживчих товариств (Укркоопспілка) (довідка № 50/13 від 23.03.2016 р.); Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України (довідка № 26 від 17.03.2017 р.); ПАТ “Івано-Франківський арматурний завод” (довідка № 09/06-735 від 15.10.2014 р.); ПАТ “Іскра” (довідка № 2977 від 21.11.2014 р.); ПАТ “Новокраматорський машинобудівний завод” (довідка № 015/57 від 14.01.2015 р.).

Окремі результати дисертації також знайшли впровадження в навчальний процес Національної академії статистики, обліку та аудиту (довідка № 31/1 від 10.01.2019 р.) та Львівського торговельно-економічного університету (довідка № 133/01-1.08 від 5.03.2019 р.).

5. Ступінь повноти викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи повною мірою висвітлено в опублікованих наукових працях здобувача. У цілому результати дисертаційного дослідження опубліковано в 10 монографіях (1 одноосібна); 36 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях (19 одноосібних), 8 статтях у наукових виданнях інших держав (5 одноосібних); 44 тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях; 1 праці, яка додатково відображає результати дослідження. Загальний обсяг публікацій становить 232,64 друк. арк., з яких автору належить 116,19 друк. арк.

Внесок автора у праці, що видані у співавторстві, чітко розмежовано в авторефераті. На захист винесено виключно результати власних наукових розробок, а також пропозиції здобувача. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

6. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст та структура автореферату повною мірою відповідають дисертаційній роботі. Основні результати досліджень, висновки та пропозиції, наведені та обґрунтовані в дисертації, висвітлено в авторефераті належним чином.

7. Структура, стиль і мова дисертаційної роботи.

Структура дисертаційної роботи є чіткою і логічною, стиль викладення є науковим, представлення матеріалу здійснено послідовно, що дозволило вирішити поставлену мету і завдання наукового дослідження. Мова дисертації відповідає сучасним літературним нормам і вимогам.

8. Відповідність дисертації спеціальності і вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Дисертаційна робота П.О. Куцика на тему “Інтегровані системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: теорія, методологія, організація”, що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, повною мірою відповідає паспорту спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

У цілому зміст, обсяг і рівень наукової новизни дисертаційної роботи, ступінь достовірності і обґрунтованості, теоретичного і практичного значення положень, висновків і рекомендацій, рівень апробації, широта практичного впровадження пропозицій, повнота висвітлення результатів у друкованих працях відповідають вимогам, що висуваються Міністерством освіти і науки України до дисертаційних робіт, які подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

9. Дискусійні питання та основні зауваження.

Незважаючи на загальне позитивне враження від рецензованої дисертаційної роботи, слід звернути увагу на окремі дискусійні питання та положення, які можуть бути обговорені під час її захисту:

1. В дисертації автором було виділено етапи міжнародних досліджень у сфері гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності (с. 86), які характеризують даний процес і визначають ключові фактори, що впливають на розвиток національної системи обліку. В той же час, запропонована періодизація не враховує вихід Директиви 2014/95/ЄС, яка визначає особливості формування нефінансової звітності підприємств, а також публікацію нової версії Концептуальної основи фінансової звітності (2018 р.). При цьому, вихід двох даних документів відіграє важливу роль в формуванні організаційно-методичних аспектів функціонування облікових систем підприємств.

2. Автором було виділено варіанти організації обліку господарських операцій та подій у корпоративних інформаційних системах (с. 108), однак, на нашу думку, модель є недостатньо повною, оскільки не враховує інші види обліку, які на сьогодні активно використовуються в діяльності корпоративних структур, зокрема, стратегічного або прогнозного обліку, інформація з яких використовується для розробки нових або коригування існуючих корпоративних стратегій. Про що зазначає і сам автор, надаючи пропозиції щодо побудови інтегрованої корпоративної системи обліку і звітності (с. 365). Окрім цього, не зовсім обґрунтованим є відокремлене виділення в даній моделі (с. 108) обліку за МСФЗ від фінансового обліку.

3. Досить суперечливою вважаємо назву п. 3.2 «Бізнес-модель компанії та її відображення у корпоративній звітності», оскільки об'єктом облікового відображення виступають факти господарського життя корпоративної структури, які забезпечують її наповнення, однак не сама бізнес-модель.

4. Дисертантом розроблено концептуальні основи включення показників фінансової та управлінської звітності у канву бізнес-моделі корпорації (с. 37), зокрема, розкрито порядок інтегрування показників фінансової та управлінської звітності у канву бізнес-моделі (с. 222). В той же час, в основу концепції «канви бізнес-моделі» покладена чотирьохелементна структура капіталу підприємства, що не відповідає шестиелементній

структурі капіталу, яка використовується в концепції інтегрованої звітності <IR>, однак яка використовується автором для діагностування суб'єктів господарювання корпоративного типу (с. 333). Це створюватиме проблеми щодо порядку організації системи бухгалтерського обліку та звітності в корпоративних підприємствах.

5. В процесі дослідження дисертаційної роботи також були виявлені певні термінологічні неузгодження. Так, в тексті роботи автором одночасно використовуються ряд подібних понять – корпорація (с. 37), компанія (с. 38), корпоративні структури (с. 39), підприємство корпоративного типу (с. 40), корпоративні об'єднання (с. 372), між якими не проведено змістовне розмежування. Також не зовсім зрозумілою є позиція автора щодо співвідношення понять «бізнес-процес» та «система бухгалтерського обліку», оскільки з одного боку, автором доводиться, що бухгалтерський облік є окремим бізнес-процесом (с. 38), а з іншого боку, автором розроблена теоретична модель регламентування бізнес-процесів обліку і звітності в корпоративному об'єднанні (с. 374), виходячи з якої у складі системи бухгалтерського обліку виділяється значна кількість різноманітних бізнес-процесів, що також підтверджується в запропонованій науковій новизні дисертації (с. 40).

Проте, висловлені зауваження загалом не применшують наукової цінності результатів дисертаційного дослідження, яке є інноваційним, завершеним, цілісним, обґрунтованим та самостійним.

10. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Куцика Петра Олексійовича на тему “Інтегровані системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: теорія, методологія, організація”, подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати. Автореферат роботи за своїм змістом ідентичний з основними положеннями

дисертації, дає повну переконливу уяву про виконану роботу та відображає основні наукові результати та висновки, сформульовані у дисертації.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну дослідження, значимість отриманих результатів для науки та практики, дисертаційна робота “Інтегровані системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: теорія, методологія, організація” відповідає вимогам, що передбачені пунктами 9, 11, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Куцик Петро Олексійович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Ректор

Державного університету

«Житомирська політехніка»

доктор економічних наук, професор

В.В. Євдокимов